

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

21 september 2009

Jordbruksdepartementet
agnetha.alriksson@agriculture.ministry.se
registrator@agriculture.ministry.se

Remissvar över Vattenbruksutredningen – Det växande vattenbrukslandet SOU 2009:26

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, organiserar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. Förbundets medlemmar är 14 regionala skärgårdsföreningar och en ungdomsorganisation. Vi arbetar med förutsättningarna för arbete, boende och service året runt i landets skärgårdar, liksom skärgårdarnas miljöfrågor.

Skärgårdarnas Riksförbund anser att vattenbruksutredningen ger en bra sammanfattning över näringen och dess möjligheter. Vattenbruket är idag accepterat inte bara som matproducent utan även för nyttiga tjänster för vattenmiljön. Det är helt andra tongångar än när allt vattenbruk i princip var bannlyst för sin påstådda direkt negativa miljöpåverkan.

Utredningen konstaterar att en allt större del av den fisk vi äter är odlad under kontrollerade förhållanden. Samtidigt vet vi att allt fler vildlevande fiskbestånd är hårt fiskade och ofta överutnyttjade. Inom vattenbruket finns därför en stor tillväxtpotential som dessutom borde kunna ligga främst i kust- och skärgårdsområden. Det är givetvis rimligt att det glesbefolkade Sverige med mycket lång kustlinje och stort antal inlandsvatten, kan utvecklas till ett viktigt producentland. Vi hoppas att utredningen kan bidra till att ändra attityden hos olika centrala myndigheter till att bli mer positivt till vattenbruket som näringsgren.

Sett till möjligheterna för näringslivets och sysselsättningens utveckling i landets skärgårdar så borde ett modernt vattenbruk kunna räknas till framtidens näringar. I detta ligger inte bara direkt produktion av matfisk men även utvecklingsarbete kring produktion av nya arter i vattenbruket liksom utveckling av musselodling i miljövärdande syfte.

Vi är speciellt nöjda med den mycket konkreta handlingsplan som upptar större delen av utredningen. Den innebär förhoppningsvis att konkreta förslag till nya villkor och förutsättningar för näringen presenteras av regeringen.

Vi vill också peka på vattenbrukets roll i gränslandet mellan traditionellt yrkesfiske och de mer allmänna vattenmiljöfrågorna. Ett allt mer utvecklat vattenbruk leder ytterligare utvecklingen in på en mer integrerad syn på havets utnyttjande. Vi förutsätter att frågor kring vattenbruk får ett ökat utrymme hos ansvariga myndigheter i ett framtida havsmiljöverk.

En viktig aspekt i detta sammanhang är att i framtiden klassificera vattenbruket som en av de areella näringarna tillsammans med fiske, jordbruk och skogsbruk. Liksom i dagens animalieproduktion på land kräver animalieproduktion i vatten en betydande hänsyn och balans med miljön över stora omgivande arealer. En acceptans för vattenbruket som en areell näring skulle ge dessa företag en tydligare och lättare accepterad roll för landsbygdernas utveckling. Vi ser inget avgörande skäl varför inte ett framtida lantbruksföretag i sina areella näringar inte skulle kunna omfatta även fiskodling.

Handlingsplanen

Utredningen tar upp 13 rubriker med konkreta förslag till bättre förutsättningar för utveckling av näringen. Genomför man dessa åtgärder och satsar nödvändiga resurser kommer en viktig utveckling att kunna ske med nya jobb och företagande i landets skärgårdsområden. Förslagen är dessutom starkt inriktade på att möta och uppmuntra engagerade entreprenörer.

Vi vill lyfta några av handlingsplanens förslag närmare. Regelförenkling, inte minst kring handläggning av ansökningar är viktig att genomföra. Idag kan ansökningar bollas mellan i stort sätt alla möjliga intressenter som vill ha synpunkter.

Men vi ser en risk med att koppla näringen till från början angivna områden i översiktsplaner. Räkna vi med en växande näring så kanske man snarare bygger in svårigheter. En planering idag skulle nog lätt ge kalla handen från början utan motstånd på planernas kartor, eftersom det nu kanske inte finns några konkreta förslag till etableringar. Då kommer det att bli svårare att ändra planerna längre fram när någon vill starta och det visar sig att denne inte bor på rätt ställe på kartan. Vi ser hellre att man från början markerar attitydförklaringar istället för att rita in speciellt lämpliga områden. Ägar- och sakägarfrågor i skärgårdarna har magiska krafter att stoppa och motarbeta många näringars utveckling. Man bör komma ihåg att landets skärgårdar idag endast till mycket liten del ägs av den bofasta befolkningen. Man kanske kommer att få vara glad över de som vågar satsa där de råkar bo och äga mark och vatten.

Det är bra att utredningen tar upp frågan om ett bättre underlag kring odlingarnas miljöpåverkan. Om nya forskningsrön skulle visa att påverkan på miljön är mindre än man tidigare har trott, så måste denna nya kunskap också ge effekt på möjligheten att få odlingstillstånd. Tidigare forskning som har visat på mindre påverkan än förväntat har man många gånger ändå inte tagit till sig inom förvaltningen utan fortsatte att göra beräkningar från äldre uppgifter. Man har alltså närmast direkt motarbetat näringens framväxt.

Det gäller att myndigheterna inser att de matprodukter som kommer ur vattenbruk i allra högsta grad är föremål för internationell konkurrens. Det går därmed inte att från början låsa in vattenbruket i en alltför trång regeltröja. Ett resonemang om utsläpp måste vara nyanserat där man kanske kan laborera med utsläppsrätter som incitament för att göra odlingarna mer

miljöeffektiva. En större expansion skulle kunna fungera förutsatt att innovationer kommer från näringen.

Vi stödjer givetvis förslagen kring mer forskning och utveckling direkt riktat till vattenbruket. Detta gäller inte bara teknik kring foder, yngel och sjukdomar, men även logistik, marknadsföring och ekonomi.

Hantering av död fisk

Genom SRF:s kontakter med aktiva fiskodlare vet vi att hantering av död fisk och slaktavfall i odlingar, i vissa kommuner kan bli ett betydande problem. Detta gäller inte minst om man vill etablera verksamhet i skärgårdar där fast landförbindelse och vägfärjor saknas. Detta avfall borde kunna få hanteras lokalt i kompostering på samma vis som vid enstaka döda djur i lantbruksproduktion. Varje företag ska kunna få en från början godkänd lösning anvisad i samråd med myndigheterna. Idag finns exempel på företag som inte kan utvecklas för att dessa problem inte kan få rimliga lösningar.

Skador från säl och fåglar

Ytterligare problem som fiskodlare i skärgårdarna har att brottas med är skador från säl och skarv, trut och häger. Sälen är kanske allvarligast och flera odlingar på kusten har tvingats sluta. Vattenbruket har inte rätt till ersättning för skador från rovdjur till skillnad från yrkesfisket och jordbruket. Ett som vi ser det obegripligt tankefel. Ett första enkelt sätt att kompensera borde vara att tillåta utökad effektiv skydds jakt invid de egna odlingarna. De aktuella arternas vanor lär gå att påverka så att de undviker att vistas nära odlingar om de upplevs som direkt farliga. De arter vi talar om är alla sociala flockdjur.

Vattenbruk och fiskevård i framtiden

Vi vill också peka på ytterligare intressanta möjligheter för ett lönande vattenbruk som tangerar gränsen till fiske efter fritt levande fisk. Inom skärgårdsområden kan säkert, liksom i insjöar en aktiv fiskevård utvecklas kring olika stationära arter. Genom att utveckla intensivare former kring stödutfodring, lämpliga reproduktionsmiljöer och skydd mot predatorer kan kunskaper kring vattenbruk med all säkerhet höja avkastningen i traditionella kustfiskeområden. En hörnpelare i detta är att främja utvecklingen av ökad lokal förvaltning inom förvaltningen av kustfisket. Återigen närmar vi oss därmed behovet av en mer integrerad syn på utnyttjande av havets resurser.

Den 21 september 2009

Bengt Almkvist
Förbundssekreterare

Skärgårdarnas Riksförbund

Missjö 614 98 Sankt Anna

info@skargardarnasriksforbund.se

www.skargardarnasriksforbund.se